

Alain de Botton

Mutluluğun Mimarisi

Türkçesi: Banu Telliöđlu

Deneme

İÇİNDEKİLER

I. Mimarinin Önemi	9
II. Binalarımızı Hangi Üsluba Göre İnşa Edeceğiz	31
III. Konuşan Binalar	85
IV. İdeal Yuva	115
V. Binaların Erdemleri	185
VI. Toprağın Vaat Ettikleri	281

I. Mimarinin Önemi

1.

İki yanı ağaçlı bir yol üzerinde teraslı bir ev. Birkaç saat önce çocukların çığlıklarıyla, yetişkinlerin sesleriyle yankılanan bu ev ailenin son bireyi de (okul çantasını kapıldığı gibi) dışarı çıkınca yalnız kalacak, sabahı bir başına geçirecek. Karşı evlerin çatılarının arkasından yükselen güneş şimdi giriş katının pencerelerinden içeri süzülüp salonun duvarlarını bal rengine boyuyor; binanın kırmızı tuğladan örülü ön yüzünü ısıtıyor. Işık huzmeleri, sessiz bir vals ritmine ayak uydururcasına oradan oraya uçuşan toz zerreciklerinin dansını gözler önüne seriyor. Holden, birkaç sokak ötede gittikçe artmakta olan trafiğin sesi duyuluyor belli belirsiz. Ara sıra birileri kapının önündeki mektup kutusuna bir el ilanı atıyor.

Ev, içinin boşluğundan hoşnut gibi. Gecenin ardından şöyle bir gerinip kendine geliyor, borularının içinde kalan suları dışarı atıyor, eklemlerini çıtırdatıyor. Ahşap ayakları balçığın içine gömülü, bedeni bakır damarlarla örülü bu mağrur, yaşını başını almış yaratık neler gördü neler: çocuklar bahçesinin çitlerine toplar mı fırlatmadı, koridorlarında amuda mı kalkmadı, öfkeli yetişkinler kapılarını mı çarpmadı, elektrikli ev aletleri bütün güçleriyle üstüne mi çullanmadı, deneyimsiz tesisatçılar hoyratça karnını mı deşmedi. Şimdi bu evde dört kişilik bir aile yaşıyor. Evin temellerini bir karınca kolonisi işgal etmiş durumda. Bahar aylarında ardıçkuşları gelip bacaya yuva yapıyor. Bahçedeki itrişahî cıvıllığından (ya da tembelliğinden) bahçe duvarına yaslanmış, arıların çiftleşme dansını keyifle seyrediyor.

Bu ev yıllar boyu pek çok şeye tanıklık etti. Burada yaşayan çiftin ilk sevişmesini, kundağa sarılı yeni doğmuş bebeklerin hastaneden eve getirilişini gördü; çocuklar ödev yaparken onları sessizce izledi; gecenin bir vakti mutfakta fıstıyla dile getirilen itirafları duyup şaşırıldı. Öyle kışlar geçirdi ki dondurulmuş bezelye torbalarından daha soğuktaki pencereleri; öyle yaz akşamları geçirdi ki duvarları fırından yeni çıkmış ekmeğe kadar sıcaktı.

Burada yaşayanlar için yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda psikolojik bir sığınak, onların kimliğinin koruyucusu oldu. Yıllar boyunca evin sakinleri ne zaman bir yolculuktan dönseler, çevrelerine şöyle bir bakınca kim olduklarını hatırladılar. Giriş katının yerlerini kaplayan karolar dinginliğin, yıllanmış bir zarafetin simgesi; sıra sıra, düzgün mutfak dolapları aşırıya kaçmayan bir düzen ve disiplin anlayışına işaret ediyor. Yemek masası, üzerinde kocaman düğünçeği resimleri olan parlak örtüsüyle ortama çocuksu bir hava veriyor ama bu çocuksuluk masanın hemen yanında yükselen beton duvarın ciddiyetiyle dengeleniyor. Üst kata çıkan merdivenin duvarında asılı yumurta, limon resimleri her gün kullandığımız sıradan nesnelere ilginçliğine, güzelliğine dikkat çekiyor. Pencerelerden birinin pervazına yerleştirilmiş peygamberçiçeğiyle dolu bir vazoda yaşayanların hüznüne kapılmasına engel olmak için oraya konmuş sanki. Çatıların, bacaların üzerinden hızla geçen sabırsız bulutların bir aydınlatıp bir loşlaştırdığı üst kattaki küçük, boş oda insanın kafasını toplamak için gidip oturabileceği harika bir yer.

Bu ev, içinde yaşayanların pek çok sorununa çözüm getiremez belki ama evin odalarına bakınca insan burada yaşayanların mutlu olduğunu anlayabiliyor. Kuşkusuz bu mutlulukta mimarının payı büyük.

2.

Buna karşın mimari insanların biraz kuşkuyla yaklaştığı bir alan olmuş her zaman. Mimarinin ciddiyeti, ahlaki değeri, bina yapmak için harcanan para ve emek hep sorgulanmış. Dünyanın en zeki insanları dekorasyon ve tasarıma hor görüyle yaklaşmış, mutluluğu elle tutulamayan, dünyevi olmayan şeylerde, maneviyatta aramış; üstelik bunların sayısı azımsanacak gibi de değil.

Rivayete göre Antik Yunan Stoacı filozoflarından Epicetetus, evi yanıp kül olduğu için karalar bağlayan bir dostuna “Evrenin düzenini birazcık kavramış olsaydın birkaç taş, kaya parçası için böyle sızlanmazdın,” demiş. (Bu söz üzerine dostlukları ne kadar sürdü, onu bilemiyoruz tabii.) Efsaneye göre de çileci bir Hıristiyan olan Alexandra, Tanrı'nın sesini duyduktan sonra evini barkını satıp kendini bir lahdin içine kapatmış, bir daha da dışarı çıkmamış. Kendisi gibi bir çileci olan Setteli Paul ise çamurla sıvanmış, penceresi olmayan bir kulübede yere serdiği bir battaniyenin üzerine uzanıp her gün 300 dua okumuş. Yaşadığı bu hayat yüzünden değil de, bir tabutun içinde yatıp günde 700 dua okumayı beceren bir kutsal insanın varlığını öğrendiğinde üzüntüye gark olmuş Paul.

Tarih boyunca dünyevi zevklerden uzak yaşamayı seçen insanların sayısı hayli fazla. 1137 baharında Beyaz Keşişlerden Clairvauxlu St. Bernard, Cenova Gölü'nün çevresinde yolculuk ettiği halde gölün orada olup olmadığını bile fark etmemiş. Benzer biçimde, St. Bernard dört yıl boyunca manastırından hiç dışarı çıkmadığı halde, manastırdaki yemek salonunun tavanı tonozlu mu değil mi (tonozlu), kilisenin kaç penceresi var (üç) hatırlayamıyormuş. Dauphiné'deki manastırı ziyarete giderken kendi çileci dünya görüşüne tamamen zıt düşen muhteşem bir beyaz at üzerinde yolculuk ettiğini görenler çok şaşırılmış ama St. Bernard bu atı varlıklı

amcasından yolculuk için ödünç aldığını, bununla dört gün boyunca yolculuk ettiği halde kendisini karşılayanlar söyleyene kadar atın fiziksel özelliklerini hiç fark etmediğini belirtmiş.

3.

Yine de, görsel deneyimi böylesine hor gören anlayışların yanında, maddi dünyayı güzelleştirmeye, süslemeye yönelik çabalar her zaman var olmuş. İnsanlar belim sakatlanır diye düşünmeden tavandaki kirişlerin üzerine çiçek figürleri oyuyor, gözlerim bozulur diye düşünmeden masa örtülerinin üzerine hayvan motifleri işliyor, hafta sonlarını feda edip evin içindeki kabloları süpürgeliklerin arkasına gizlemeye uğraşiyor, nasıl bir mutfak tezgâhı alsak diye uzun uzun kafa yoruyor, dergilerde gördükleri o muhteşem, lüks evlerde yaşamayı düşünüyor, sonra bu düşün asla gerçekleşmeyeceğini anlayınca da, hani insan nasıl kalabalık bir caddede çok çekici biriyle karşılaşır da onu asla yakından tanıyamayacağı için üzülürse, işte aynen öyle üzülüyor.

Bir yandan duyularımızı köreltmek, çevrenin fiziksel özelliklerine aldırış etmemek için çaba gösterirken öte yandan bununla çelişen bir iş yapıyor, içinde yaşadığımız ve kimliğimizin ayrılmaz bir parçası olan ortamı güzelleştirmeye çalışıyoruz. Çirkin bir oda hayatımızda bir eksiklik olduğuna dair hafif kuşkunun birden kuvvetlenmesine yol açarken, zemini bal rengi taşlarla kaplı, aydınlık bir oda içimizdeki ufacık bir umut tohumunun yeşermesini sağlıyor.

Mimarinin önemli olduğu düşüncesi şu temele dayanıyor: Bizler farklı yerlerde yaşayan, iyi ya da kötü, birbirinden tamamen farklı insanlarız; mimarinin görevi de bizlere ideal yaşantımızın nasıl olabileceğine ilişkin bir fikir vermek.